

ragrapho sexto. Catechismi depromptam docet Scriptura sacra pluribus in locis, eamque confirmant Ecclesie Patres, quorum testimonia facile apud Auctores inveniuntur; præsertim apud Barth. Medinam in introduct. ad 3. p. D. Thomæ q. 2. concl. 2. pag. 7. Theophilum Raynaudum tom. 1. pag. 20. à num. 43. Consononum tom. 3. lib. 9. dissert. præambula cap. 1. spec. 1. Tournelium tom. 4. de Incarnat. quæst. prævia, art. 2. & apud alios.

PRÆLECTIO XI.

De Nativitate Christi.

ad expositionem cap. 4. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 7. ad 10.

Mysterium à sæculis absconditum, in novissimis temporibus manifestatum in carne, proponitur tertio articulo Symboli, ubi de Christo Domino dicitur: *Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.* In quo explicando, *exceedit quidem, multumque supereminet humanæ eloquiū facultatem divini operis magnitudo: & inde oritur difficultas sandi, unde adest ratio non tacendi,* ait eloquentissime Leo Magnus (a). At cum in Christi nativitate tot sint loquela, atque sermones, quis poterit exaudiri tantam inter clamantium multitudinem? Quis vero, à contrario non effabitur ineffabilem Domini misericordiam, dum Deus ipse, multifarum, multisque modis loquens olim Patribus in Prophetis, novissime loquutus est nobis in Filio? Dum Filius ipse divinus, atque humanus, mul-

(a) S. Leo Serm. 9. de Nativ.

ta humanissime tacendo loquitur? Dum Spiritus Paraclytus linguas infantium facit dissertas? Dum Angeli vocem præstant Pastoribus, Sydus caeleste Magis? Dum denique militia caelestis canit: *Gloria in Excelsis*, & Apostoli totum per orbem hanc prædicant veritatem? Quis inquam chorum non ducet cum caelestibus, atque terrestribus musicis? Illis igitur adjungamur; sed ne falso tono canamus, divinum imploremus auxilium, Patris &c. Beatissimam quoque Virginem cum Basilio Seleucia deprecemur (a): „Ut per eam dignetur Omnipotens mentem nostram illuminare, quo proposita res absque errore cognoscatur, cognita pie dicatur, dicta sine periculo, animo capiatur.“ Adsit etiam Angelicus Præceptor Div. Thomas, S. N. prototypus mei nominis, cum reliquis omnibus in caelesti Patria commorantibus, quorum juvenamine fretus ordiar dicere.

2. Exactiori methodo procedere cupientes, in expositione cap. 4. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 7. usque ad 10. orationem sic efformabimus: prius totam textum litteram in compendium reducemus; deinde fusius elucidabimus; postremo thesis inde promemus, probabimus, propugnabimus; utinam feliciter! Pro primo ergo, en litteræ textus initium §. 7.: *Natus ex Maria Virgine.* Ecceque finem §. 10. *Cum ea lectio Parocho in promptu sit.* His quatuor paragraphis altera tertiæ articuli pars explicatur, nativitas scilicet Christi Domini; sicque Pastoribus elucidandum, & ovis credendum injungitur, Jesum Christum, nedum de Spiritu Sancto fuisse conceptum, sed etiam ex Maria Virgine natum. Quod quidem mysterium gaudio, & lætitia celebrari, Angelorum verba declarant Luca secundo; quoniam tunc in semine Abrahamæ jam benedicebantur omnes gentes, & amplis-

(a) Basil. Seleuc. orat. 39.

plissimum illud Dei promissum Genes. 22. vers. 18. incipiebat impleri, dum Purissima Virgo Maria peperit Dei filium humana natura indutum; quæ ideo verissime dicitur mater Dei; cujus miraculosam Conceptionem sequuta est miraculosa natiuitas, in lucem prodians, intacto matris utero, qui postea è sepulcro clauso surrexit, & ad discipulos clausis januis introiuit. Deinde Christus comparatur Adamo, & Virgo Maria Evæ, tum Apostoli auctoritate ad Rom. 5. & alibi; tum quia sicut ex primis illis propter peccatum mors, & omnia mala proveniunt, ex ultimis propter justitiam vita gratiæ, & bona cuncta dimanant. Quare Sanctissima Virgo inclusa non fuit in lege illa poenali Evæ, aliisque mulieribus olim imposita pariendi cum dolore; sed sicut integra virginitate concepit, ita & peperit felicissime. Quod variis figuris, & vaticiniis jam fuerat adumbratum, ut porta Ezechielis, lapide Danielis, virga Aaronis, rubo Moÿsis, aliisque similibus, Conceptionem, & Nativitatem Christi Domini designantibus. Tandem hujus historia toto fere capite 2. Evangelii Lucæ clare descripta, Parochis indicatur ad instructionem fidelium. Hæc est synopsis litteræ textus, & primum quod pollicebamur.

3 Pergamus ergo ad aliud: ad expositionem videlicet litteræ delibata, ex qua excitari possunt innumera quæstiones, physicæ, medicæ, scholasticæ, dogmaticæ, polemicæ, historicæ, chronologicæ, ad hunc articulum recte intelligendum apprime conducentes, ut de virginitate, conceptione, & partu femina, de vera maternitate, & integritate Beatæ Mariæ, de loco, anno, mense, die, aliisque partum Virginis, & natiuitatem domini circumstantibus, quæ à multis Auctoribus pertractantur. Verum, cum nec tempus præfixum, nec mea curta suppellex ad tanta sufficiat explicanda; ideo præcipua, & ad Catechismi scopum maxime pertinentia, qua potero brevitate proponam. Hoc ergo articulo in pri-

primis fatemur Christi conceptionem divinitus esse peractam, ejusque corpus à Spiritu Sancto in utero Virginis efformatum. Deinde ipsum Jesum Christum verum Deum, & hominem, post novem à conceptione menses, natum esse ex Maria Virgine absque jactura Virginitatis, quia ut ait August. serm. 213. *Operatus est Spiritus Sanctus; non homo maritus, qui secundarvit castam, & servavit intactam.*

4 Hinc stolidi quidam refutantur Judæi, ac Ethnici, qui ab adultero milite, sive Pandira, Pantere, aut Pantera, nescio quo, Virginem opprimente; ac impii Ebionitæ, & Cerinthiani, qui à Josepho castissimo Virginis conjugè progenitum Dei filium blasphemarunt. (a) Refelluntur etiam Valentiniani, & Marcionitæ, Christo tribuentes corpus è Cælo delapsum, non formatum ex Virgine. Repellitur & affinis hæresis Appellistarum asserentium Christum non esse à Maria genitum, sed per illam, sicut transit per canalem aqua transisse. Expungitur & hæresis Basilidis, aliorumque Phantasiastarum, qui nullum corpus Christo tribuerunt nisi umbratile. Cumque ille qui conceptus & natus est, idem ipse sit, qui præcedenti articulo dicitur Filius Dei unigenitus, etiam revincitur hæresis Nestoriana, & asseritur Mariam vere, ac proprie esse Deigenitricem. Præterea affirmantes Filium Dei conceptum, & natum, non convertum in carnem, respicimus quoque nefaria dogmata Eutychetis; dumque proferimus: *Ex Maria Virgine*, ejus perpetuam virginitatem ante partum, in partu, & post partum, contra Helvidii aliorumque petulantiam profitemur; & ut paucis concludam: cunctæ hæreses, quas in universo mundo interemit Virgo Maria, æternam pariens verita-

Tom. I.

T

ta-

(a) Vid. Theophilus. Raynaudus tom. 1. lib. 3. sect. 2. cap. 3. num. 202. pag. 304. & Petrus Daniel Huetius in demonstratione Evangelica proposit. 9. cap. 9. num. 5. pag. 453.

tatem, ut suaviter canit Ecclesia, hujus articuli fide sepeliuntur.

5 Unde Beatissima Virgo filium concepit in utero, non in mente, non in corde, neque in pectore, ut quidam pridem Bononia ausus est prædicare, hoc dicens cuidam, eximiam sanctitatis femina, quæ ibi quasi Sybilla quædam consulebatur, fuisse divinitus revelatum. Quam cautos nos esse oportet, ne à feminis, sub specie pietatis, falsis revelationibus seducamur! Non fuit iste primus, neque postremus à fallaci sexu deceptus. (a) Sed hujus insaniam tum Mantua, tum Roma damnavit tamquam hæreticam, contra quam pulchre scripsit Baptista Mantuanus opusculo de conceptione Christi, & Cajetanus in 3. part. Div. Thomæ q. 31. art. 5. teste Bartholomæo Medina ibidem, ac Eminentissimo Lambertini (b). Fuerunt etiam quidam Germani nono sæculo delirantes, Christum per tramitem, nescio quem, è matris utero prodiisse, contra quos calamum acuit Rattramus Monachus Corbeiensis, edito de nativitate libello, in quo tamen metam excessisse videtur, & ideo à Paschasio Rabberto ejusdem Cœnobii fuit etiam impugnatus (c). Alii antiquiores dixerunt Christum clauso quidem Virginis utero exiisse, at latere matris aperto; eos tamen carpsit Damascenus lib. 4. de fide cap. 15. post Chrysostomum hom. 49. in Genesim, Nazianzenum epist. ad Celedonium, & Epiphanium hæresi 69. & 77.

6 Alii commenti sunt, momento temporis, dum Christus prodiret, aperta fuisse pudoris claustra, sic tamen, ut postea omnem matris integritatem sarciret; contra quos egregie declamavit Gotfridus Vindociensis serm. 4. de Nativitate Domini. Gotfredus quodlibe-

(a) Vid. Amort. de revelat. part. 1. cap. 8. regula 17. pag. 147. & seq. ubi ex Castaldo plurima tradit exempla. (b) Vid. Bened. XIV. lib. 2. de Fest. B. M. V. cap. 3. num. 19. & lib. 2. de Canonizat. SS. cap. 32. n. 8. (c) Vid. Bibliograph. critic. Mich. à S. Josepho tom. 1. pag. 458. verbo *Bertramus*.

to 7. quæst. 6. dixit Christum non fuisse natum transeundo per medium, sed ab extremo in extremum, quod non videtur displicere Durando in 4. dist. 44. quæst. 7. Joannes tandem Maironus in 3. dist. 4. q. unica art. 6. & alii opinati sunt, Christum, illas virginalibus prodiisse, quod definitive dumtaxat, ut schola loquitur, esset in utero, hoc est inextensus, sicut in Eucharistia. Inepte profecto; sic enim Christi Corpus in utero materno nec foveri, nec nutrirī, nec augeri potuisset, nec ulla externa graviditatis signa in virgine matre comparuissent. Hæc ergo retulisse, jam refutasse fuit. Nam licet conceptio Christi fuerit miraculosa quantum ad plura, non tamen quantum ad omnia; ut supra docuit Catechismus §. 4. & idem dicendum est de ipsius Nativitate. Naturale quippe fuit, Christum ex femina generari, supernaturale vero, id fuisse sine viri concursu, sed Spiritus Sancti virtute; naturale fuit, Christi corpus in materno utero per novem menses foveri, nutrirī, augeri, & inde postea egredi; super naturale vero, id factum esse absque detrimento Virginis matris; naturale tandem fuit, Christum nasci parvulum, nudum, &c. supernaturale vero, in ejus nativitate matrem nullum sensisse dolorem, divinumque corpusculum absque secundinis, aliisque immunditiis prodiisse.

7 Fateor circa hoc ultimum divisio esse Theologos, & scripturæ Interpretes. Doctissimus Serry exercit. 29. à num. 6. cum aliquibus, tenet Christum in sua nativitate fuisse secundinis, aliisque humanis facibus circumdatum, tametsi hæc matris virginitatem non læserint; ejus vero discipulus eruditissimus Gravesonus tom. 1. de myster. Christi dissert. 1. §. 2. in fine, Illustrissimus Perrimezzius p. 4. dissert. 215. assert. 2. à pag. 153. Eminentissimus Gotti (a), allique id negant, qui-

T 2

bus

(a) Vid. Gotti tom. 1. de verit. Relig. Christ. tract. c. 7. §. 2. n. 20. pag. 318. & Villaart, t. 3. in suppl. tract. de myst. Christi, diss. 3. art. 1. in fine, pag. 650.

bus et nos adhaeremus, licet quæ pro prima opinione feruntur non sint penitus contemnenda. Sed hæc quæstio apud plerosque rudes, qui physicas sordes à moralibus maculis distinguere nesciunt, scandali ansam præbere posset, aut supersticiosæ religionis; sicut Græcis quibusdam celebrantibus festivitatem secundinarum secunda post Christi nativitatem die. Quod absurdum canone 79. damnavit Trullana Synodus, seu Quinisexta, anno 688. Constantinopoli celebrata. Vulgus enim indoctum modum non habet in rebus, sed vel excedit in superfluis, vel deficit in necessariis.

8 Quare missis inanibus, ut ait Basilius homilia 25. de humana Christi generatione, instruendi sunt fideles, juxta monitum Catechismi, Jesu Christi natalem fide divina esse credendum, & lætitia celebrandum, quemadmodum Angelus Pastoribus declaravit Luca 2. v. 10. dicens: *Ecce evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo.* Et militia celestis suaviter canens solemnissimum illud canticum: *Gloria in excelsis Deo, &c.* Quia tunc Deus cœpit implere, quæ olim Abrahamo promiserat Genesis 22. v. 18. his verbis: *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ.* Maria enim Dei mater sanctissima fuit ex semine Abrahamæ, ex radice Jesse, ex extirpe David; & similiter Christus Dominus, ut clare colligitur ex Sacra pagina, & invicte probant nostrates contra Porphyrium, Celsum, Julianum Apostatam, et alios Christianissimi osoros (a). Cumque ex Maria Virgine genitus, & natus fuerit Salvator mundi Jesus Christus Deus, & homo in unitate Personæ, quidquid blasphemet Nestorius; ideo verissime dicitur Mater Dei. Quam omnino rem, quoniam in ultima orationis parte sumus latius explicaturi, satis hic fuerit breviter attingisse.

9 Nunc litteram Catechismi sequamur, in qua §. 8. di-

(a) Vid. Villhart in fine tom. 3. tract. de myst. Christi, diss. 2. art. 2. Vasquez tom. 2. in 3. p. disp. 127. c. 1. & seq. aliique.

dicitur: sicut Christi conceptio naturæ ordinem vicit, ita ejus nativitas naturæ leges etiam superavit, quoniam Mater virgo permansit, & partus dolores evasit. Non enim fregit nascendo Christus matrem virginis sigillum, sed quemadmodum redivivus, è clauso prodiit monumento, atque postea clausis januis ad discipulos introivit, sic ex Maria Virgine natus est, absque reseratione uteri virginalis. Ita luculenter evincitur ex Sacra pagina, Isaia cap. 7. v. 14. dicente: *Ecce Virgo concipiet & pariet, &c.* Quod de Virgine Deipara intelligendum esse, constat ex Matthæi 1. v. 22. & ex Apostolica traditione, cujus testes sunt locupletissimi Sancti Patres. Augustinus lib. 22. de Civit. Dei cap. 8. & Sermone 138. de tempore. Gregorius Magnus homil. 26. in Evangel. Theodoretus dialogo 2. Maximus Taurinensis homil. 2. de Nativit. Fulgentius lib. de Fide ad Petrum cap. 2. ut plures alios mittam, quos referre non est necesse. Nec obstat Corpus Christi redivivum fuisse incorruptibile, & gloriosum; in nativitate vero mortale, atque passibile. Deus enim potuit, voluit, atque fecit, corpus sibi hypostatice unitum, adhuc passibile aliquando gaudere dotibus corporis gloriosi, nedum in transfiguratione, sed etiam in ipsa nativitate, penetrando uterum matris. Quidquid müssirent Bullingerus, Alesius, Beza, & alii rabulæ, quibus nimis crasse est philosophia, cum nolint, vel nequeant penetrare, à Deo fieri posse, ut corpora invicem penetrentur.

10 Si præfati hæretici Deum crederent Omnipotentem, facile assentirentur his veritatibus, quæ ab Ecclesia proponuntur, & suaderi etiam possunt exemplo solis penetrantis crystallum, & fulminis, quo dolia exhauriuntur intactis operimentis, nulloque relicto vestigio. Similiter aurum, æs, argentum, ac ferrum liquantur intus, sacculis ipsis nullo modo ambustis; imo Martia Princeps Romana gravida, partu exanimato vi fulminis, ipsa citra aliud incommodum vixit. Ita Se-

neca lib. 2. cap. 31. Videri etiam potest Plinius lib. 2. cap. 51. nec non Boyle de efficac. effluviis c. 15. & eloquentissimus Muretus in notis ad citat. Senecæ locum, inquiens: „Fulmen in Palatium decidens ad mea us, que cubacula pervenit. ibi gladii, qui ad lectum unius, è famulis meis pendeat, mucronem ipsum ita collit, quefecit, ut in globulam converterit, vagina pror, sus illasa.“ Quorum effectuum rationem reddunt Ferrarius Minorita tom. 3. Philosophiæ part. 2. disput. 3. quæst. 2. de meteoris ignitis, paulo post medium pag. mihi 135. atque Rosellius Ord. Præd. tom. 4. quæst. 23. art. 2. pag. 316. num. 512. & maxime 515. Sicut igitur Deus tantam virtutem tribuit fulmini, & Soli, penetrandi alia corpora, potiori ratione majorem corpori suo contulit altissimus sol justitiæ Christus, oriens ex utero Virginis absque læsione virginitatis, nec ullo dolore partus.

11 Eo portento, non servata modo Deiparæ, sed & aucta virginitas est. Quod Patres verbis amplissimis exegerunt. August. aut quisquis alius serm. 10. de tempore ait: „Audiat omnis ætas quod numquam audit: vit: Virgo partu suo nupsit, virginitatem dum pareret duplicavit.“ Fulgentius orat. de laudibus Beatæ Virginis: „Crevit in ejus partu integritas corporis, potius quam decrevit; & virginitas ampliata est, potius quam fugata.“ Petrus Chrysologus serm. 142. „In tuo partu crevit pudor, aucta est castitas, integritas roborata, solidata virginitas.“ Sicque Purissima Dei genitrix semper virgo permansit, ut docet Ecclesia, asserunt Patres, & fuse probant Theologi. Ad quod videri possunt Theophilus Raynaudus tom. 1. lib. 3. sect. 2. cap. 3. Marchantius in horto pastorum lib. 1. tract. 3. lect. 14. prop. 2. Serry prælect. 10. Berti tom. 3. lib. 26. cap. 1. aliique innumer.

12 Sed ne obliiti loci, temporis, & aliorum, in singulis Catechismi paragraphis enodandis nimium immo-

re-

remur, ad nonum nunc transeamus, ubi Christus comparatur Adamo, & Virgo Maria Evæ; quo amplius confirmantur dicta superius. Nam sicut primus Adam à Deo formatus est de terra virginea, nondum proscissa, aut opera hominis culta: ita Christus voluit de terra virginea, tamquam secundus Adam efformari: hoc est de Virgine matre, cujus maternum solum, & secretum numquam foret hominis opera temeratum, aut concupiscentiâ violatum. Et sicut primus Adam, Dei manibus plasmatur è limo: ita secundus Adam, Dei Spiritu formatur in utero. At vero, sicut Eva facta est ex Adamo: ita è converso Christus novus Adam ex Maria Virgine voluit generari; sicque ostendit Omnipotens quatuor modos producendi homines, nempe aut de viro, & femina, sicut assiduus usus demonstrat; aut nec de viro, nec de femina, sicut creavit Adamum; aut de viro sine femina, sicut efformavit Evam; aut de femina sine viro, sicut genitus est Christus Dominus: ut post Anselmum lib. 2. *Cur Deus homo* cap. 8. observant D. Bonaventura in 2. dist. 18. q. 1. art. 1. ad 2. & D. Thomas 3. p. q. 31. art. 4. in fine corp.

13 Propterea Christus Genes. 3. v. 15. Spiritualliter vocatur semen mulieris, non vero viri, ut ponderat Irenæus; & à Davide Psalmo 131. v. 11. dicitur: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* Ubi notat Augustinus, Christum dici fructum ventris descendens ex Davide, non autem femoris, aut lumborum viri. Item apud Daniele cap. 5. appellatur lapis de monte abscissus sine manibus, hoc est de Virgine sine viri opera, ut Patres explicant. Ideo etiam de se ipso dicit: *Ego sum flos campi;* non horti; campus enim sine humano floret adminiculo, non seminatus ab aliquo, non fossus surculo; non saginatus fimo. Sic Virginis alvus floruit, sic integra, & casta Mariæ viscera aeterni viroris pascua florem protulere.

Cu-

Cujus pulchritudo non viderat corruptionem, cujus gloria in perpetuum non marcesceret. Quod olim jam præsignabant porta Ezechielis, lapis Danielis, rubus Moysis, virga Aaronis, vellus Gedeonis, & alia apud Divum Bernardum super *missus est*. Sanctum Thomam à Villanova, concione 2. de Assumptione Virginis in fine. Thomassium lib. 2. de Incarnat. cap. 3. & alios supra laudatos.

14. Hic tamen advertere placet, Christum, & Beata Virginem comparari Adamo, & Evæ solum quantum ad aliqua; nam similitudines non debent quadrare in omnibus; sic enim idem omnino essent, ut post Boetium, & Damascenum docet D. Thomas 3. p. q. 46. art. 4. ad 1. Unde per contraria potius attendi debent Christus, & Adamus, Beata Virgo, & Eva; cum dicat Apostolus: *Primus homo de terra terrenus, secundus de Cælo caelestis*. Et alibi: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur*. Quod eleganter exponit Michael Perez, Ordinis S. Basilii in tract. Theolog. Biblic. ad verba Pauli, tom. 1. dub. 1. de nominibus Christi §. 34. n. 376. pag. 118. Eva quoque propter inobedientiam genus humanum perdidit; Maria illud obediendo reparavit; ideoque illa propter peccatum, partus habuit cum dolore, ista quæ peccatum nescivit, dolores partus etiam feliciter ignoravit, ut concors est Sanctorum Patrum sententia, & Christianorum omnium fides. Sic igitur natus est Christus Jesus ex Maria Virgine; cujus natiuitatis historiam exacte describit Lucas in Evangelio cap. 2. fere per totum, ad quem Parochos remittit in littera Catechismus. Nos insuper, hic ex probatis Auctoribus quædam alia referemus.

15. Barradius existimat, divinum infantem ex utero matris editum, humi fuisse positum, ut humilitatis præberet exemplum. Franciscus Lucas tradit, Virginem matrem suis manibus accepisse filium, veluti maturum ex

ar

arbore fructum. Suarez putat exceptum ab Angelis, fuisse Virgini traditum. Beata Birgitta scribit ipsum puerulum in suavissima matris suæ manus venisse. Quas opiniones refert à Lapide in cap. 2. Luca v. 7. citatus à Benedicto XIV. lib. 1. de fest. Domini cap. 17. n. 22. à quo etiam exsuffiatur putidissima fabula obstetricis Mariæ Virginis, quam dicunt fuisse Anastasiam, cum hæc tertio sæculo vixerit, & sub Diocletiano, martyrio coronata fuerit, teste Baronio in notis ad Martyrologium die 25. Decembris. Jam pridem similis fabula legebatur in apocrypho de ortu Salvatoris, ubi duæ ponebantur obstetrices ad partum Virginis, una nomine Zebel, altera Salome; quarum prima inviolatam repertiens matrem, exclamasse traditur, Virginem peperisse; alterius vero incredulæ illud tentare volentis, continuo exaruisse manum; sed jussu Angeli, tacto Jesu, statim sanitatem recuperasse. Hoc autem totum sapit Æsopum. Concludamus itaque cum Hieronymo adversus Helvidium cap. 4. scribente: *Nulla ibi obstetrix, nulla muliercularum sedulitas intercessit: ipsa pannis involvit infantem, ipsa & mater, & obstetrix fuit*. Plurimas alias questiones historicas hic excitari solitas prætermittimus, videndas apud Sandinium, Serryum, Perrimezzium, & alios, qui ex professo hac de re pertractarunt.

16. Circa annum, quo Christus natus est, à mundi creatione, adeo multa, ac varie sunt Auctorum opiniones, ut Michael Mæstlinus Mathematicus, & Chronologus non incelebris, apud Vallemontium in elementis historiæ tom. 1. lib. 1. cap. 3. & Benedict. XIV. lib. 1. de fest. Domini cap. 17. num. 44. centum triginta duas enumeret. Circa centum, & quinquaginta esse, inquit Michael à S. Joseph. in Crisi de Critices arte, art. 16. Et ad tercentas protrahit Pellicerus apud Antonium Arbiolum in prologo libri Virginis de Columna. Quod præcipue oritur ex varietate

Tom. I.

V

te

se textus hebraici, cum quo Vulgata editio convenit, & Græcæ versionis septuaginta Interpretum. Licet tam in iis, qui septuaginta sequuntur, quam in aliis sequentibus Hebraica exemplaria, & versionem latinam Vulgatæ editionis, adhuc lis magna reperitur. Ex primis Græcæ Septuaginta sequentibus, nullus excedit numerum annorum 5904. ab orbe condito, usque ad Christum natum, nec descendit nisi ad 5054. Ex ultimis, qui plures numerant, ponunt 4230. & qui pauciores 3705. juxta Ricciolum in Chronolog. reformat. tom. 1. lib. 7. cap. 2. & 3. citatum à P. Thoma Vincentio Tosca tom. 5. tract. 5. de Mundo, Coelo, &c. propositi. 6. pag. 20. & 21. Ab his omnibus excipiuntur Alphonsus X. Hispaniæ Rex, qui in suis tabulis posuit annos 6984. et quidam Regiomontanus in tabulis Joannis Mulleri apud Bibliographiam Criticam t. 4. pag. 299. Verbo *Tabule Alphonsina*. Videatur etiam Sixtus Senensis lib. 5. Bibliotheca Sanctæ annot. 68.

17. Tot inter opinionum tenebras, annorum dies obscuros, & caliginosas noctes, quo plures Auctorum lucernas aspicio minus video, tamque discerno apertis, quam clausis oculis. Si quis lynx fuerit, vel aquila volans, talpas, ac testudines non irrideat; legatque, si velit, canonem Chronologicum Gravesonii in fine tom. 2. de Mysteriis Christi, & sp. caput secundum libri 29. tom. 3. Cl. Berti, aliosque ibi citatos. Nos cum laudato Tosca præcipuas epochas adducemus, ab initio mundi usque ad nativitatem Christi.

Juxta Vulgatum.

Juxta 70. Interpretes.

Ab initio mundi usque ad finem diluvii.....	1656.....	2256.
inde ad repositionem Abrahæ.....	506.....	1356.
hinc ad exitum Israelis ab Ægypto.....	430.....	430.
ab exodo ad fundat. Templi Salomonis.....	580.....	580.
à fundatione Templi ad Captivit. solutam.....	476.....	476.
à Captivit. soluta usque ad Christum.....	536.....	536.
Ex quibus conficitur summa.....	4184.....	vel.....5634.

Communius tamen solum 4000. anni numerari solent

ab orbe condito usque ad Christum natum (a). Sed hæc hactenus dicta pro expositione textus, & secundo à nobis promisso sufficient.

18. Ad ultimum itaque devenimus, in qua hæc proponimus conclusionem: *Beatissima Virgo Maria vere, & proprie dicitur mater Dei*. Ita Catholici omnes contra Photinum aliosque infandos erroneos, Christum Deum esse negantes, ac etiam contra Nestorium blasphemantem, duplicem fuisse in Christo personam, divinam scilicet, & humanam, hæcque solam esse ex Virgine natam: ideoque Mariam Virginem tantum vocandam *Christotocon*, seu Christi matrem, non vero *Theothoon*, seu Deigenitricem: utrumque tamen falsissime; cum in Christo unica dumtaxat persona divina, nullaque humana subsistat. Sicque Christus in sacra pagina vocatur filius Dei, non adoptione, ut contra Felicem Urgelitanum, & Elipandum est definitum, & jam supra docuit Catechismus §. 5. hujus capituli; sed nativitate, generatione, natura. Hunc factum ex semine David secundum carnem, ut ait Apostolus ad Romanos 1. v. 3. enixa est virgo mater, ut Evangelistæ testantur, & prædixerat Isaias à nobis superius memoratus: ergo Maria Virgo vere dicitur Deigenitrix, non minus quam qualibet alia femina mater dicitur filiorum, quos genuit, atque peperit.

19. Idipsum docet traditio Patrum. Justinus martyr in apologetico, Ignatius in epist. ad Ephesios, Hippolytus apud Theodoretum, Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 12. & præcipue Alexandrinus Nestoril maleus, alique apud Auctores videndi. Audiatur solummodo Nazianzenus orat. 51. *Si quis, inquit, Sanctam Mariam Deiparam non credit, extra divinitatem est, à quo idem protulit Damascenus lib. 1. de Ortu Vir-*

V 2

81

(a) Vid. Roselli tom. 3. Philosophiæ q. 1. art. 7. pag. 38. & 39. n. 82. nota 8. & plures alii.

ginis. Hanc veritatem definierunt etiam plurima Synodi, maxime Ephesina, tertia ex Generalibus. Quod est observatione dignum. Nam prima, & secunda Synodus Generalis pugnavit, ut ita dicam, pro Domino; tertia vero pro domo Domini. Nicæna enim tutata est honorem Patris, & Filii, contra blasphemum Arium; Constantinopolitana prima honorem Spiritus Sancti adversus impium Macedonium; Ephesina honorem Beatæ Mariæ Virginis contra procacem Nestorium. Sic divina providentia disponente, ut intelligamus, post Trinitatem Sanctissimam, & Christum Dominum, colendam esse Purissimam Virginem, quæ per hoc quod sit mater Dei habet quandam dignitatem infinitam, ut ait Doctor Angelicus 1. p. q. 25. art. 6. ad 4. Merito igitur fideles omnes sæpissime illam invocant oratione ista: *Sancta Maria mater Dei &c.* De cujus origine agunt Cl. Mabillonius in præfat. ad sæc. 5. Benedict. n. 123. & doctissimus quidam recentior Sacri Ordinis Sanctissima Trinit. in hist. B. V. de Texeda, hispano sermone nuper edita (a).

20. Obijciunt autem aliquis pro Nestorio: Christus non dicitur creatura, ne conveniamus cum Arianis, qui eum dixerunt minorem Patre, nedum ratione humanæ naturæ, sed etiam ratione Personæ; ut docent Theologi cum D. Thoma 3. p. q. 16. art. 8. & D. Bonaventura in 3. dist. 11. art. 2. q. 1. Ergo pariter Beata Virgo vocanda non est mater Dei, ne conveniamus cum Collyridianis eam dicentibus esse Deam, quod sequeretur, si esset Dei mater, cum matres sint filiis consubstantiales; ideoque Gentiles Cybelem divinis honoribus prosequerentur, quia dicebant matrem esse Deorum; à quorum errore longius recedemus, ne-

(a) Vid. Cl. Mabillonius in præfat. ad sæc. 5. SS. Benedict. n. 123. pag. 28. & doctissimus Ant. Gaspar Vermejo, Ord. SS. Trinit. in hist. Sanctuarii Virginis de Texeda, lib. 2. diss. 2. pag. 301. & seq. hispano sermone Mariæ edita anno 1779.

gando Virginem esse Dei matrem. Prætere: Mariæ Virgo non genuit divinitatem Christi: ergo non est mater Dei; sicut non esset mater hominis, si humanitatem non generasset. Tandem: si Virgo Maria posset appellari mater Dei, mater ipsius Anna etiam appellari posset avia Dei; sed hoc non est dicendum, cum Roma damnatus fuerit liber Joannis Thomæ à Sancto Cyrillo, inscriptus de laudibus Divæ Annæ matris Dei: paræ, dignæ Verbi incarnati aviæ: igitur Virgo Maria nequit appellari Deipara.

21. Respondetur ad primum, magnum intervenire discrimen inter hanc propositionem: Christus est creatura; & istam: Beata Maria est mater Dei. Prima enim absolute est falsa, vel saltem inducere potest in suspicionem erroris. Secunda vero verissima, & nullo modo nos ducit in errorem credendi Virginem esse Deam; tum quia ipsa ratio naturalis dicitur, non dari Deos, nec Deas, sed unicum tantum Deum; ipsumque nec marem esse, nec feminam, sed spiritum purissimum; tum quia fideles assatim instruuntur conceptionem, & partum Virginis fuisse supernaturalem, Spiritus Sancti virtute. Accedit hæresim Arianam tam late, ac subtiliter grassatam esse; ut dixerit Hieronymus: *Ingenitum totus orbis, & Arianum se esse miratus est*; nec adhuc prorsus extincta manet, cum Sociniani, aliique ex Novatoribus eam perverse teneant; ideoque ne cum illis, vel in vocibus conveniamus, cautissimi esse debemus. At vero hæresis Collyridiana tam debilis, & stolidi fuit, ut vix aliquem, nisi quasdam mulierculas Arabes dementaverit. Ab ethnicorum etiam errore toto cœlo distamus, ut apposite ait Isidorus Pelusiota lib. 1. Epist. 54. Ubi discrimina multa refert inter turpissimam Cybelem, & purissimam Virginem; sique ut ab eorum deliriis longius recedamus, negare oportet Mariam Virginem esse Dei matrem, ita etiam ad longius recedendum ab atheismo amplectendus erit

polytheismus, vel è converso. Quam nimis verum est stultos, unum volentes vitare vitium, in contraria ruere!

22 Ad secundum acutissime respondet Cyrillus Alexandrinus Epist. ad Monachos, dicens: Mulieres etsi animam rationalem non gignant, cum totum animal pariant ex anima, & corpore constitutum, non solam ejus partem peperisse dicuntur. Sic ergo pariter licet divinitas Christi non fuerit ex Virgine genita; quia tamen in ea, & ex ea carnem assumpsit Filius Dei, ideo etiam vere dicitur filius Virginis, & ipsa Deigenitrix nuncupatur. Ad ultimum respondemus cum eruditissimo Berti tom. 3. de Theologicis disciplinis lib. 26. cap. 14. in fine, Beatam Annam Virginis matrem, posse Catholico sensu vocari Salvatoris nostri Aviam, etsi magis expediat ab hoc vocabulo abstinere, ne Christus natus videatur carnali propagatione, ad instar cæterorum hominum; idem esto judicium de Baptista, quem dicere non debemus consanguineum Dei, & sic de aliis: unde *consuetudo Ecclesie*, teste Divo Thoma, *semper in omnibus est emulanda* (a).

23 Liber autem ille Joannis Thomæ à Sancto Cyrillo ideo proscriptus est, quia plura continebat male sonantia, & pravum sensum habentia, ut Beatæ Annæ cognitionem esse divinam, ipsam esse socium Spiritus Sancti, concurrisse ad unionem hypostaticam, & similia. Non igitur ideo damnatur quod dicat Sanctam Annam esse Aviam Dei. Nec ex proseriptione unius libri cuncta ibi contenta damnantur, alioquin ortus, & infantia Salvatoris quid falsum essent, atque damnatum, cum à Gelasio Papa plures apocryphi sub illis, & similibus titulis damnati sint; de quibus late Calmetus tom. 2. dissert. in Evangelia apocry-

(a) D. Thomas 2. 2. q. 10. art. 12.

erypha pag. 40. Nam ut Augustinus ait q. 2. in Evang. cap. 40. *Nulla est tam falsa doctrina, quæ non aliqua vera intermisceat*. Sicut, non potest malus in omnibus malus esse, ut inquit Chrysostomus citatus can. 48. de Poenit. dist. 3.

PRÆLECTIO XII.

De Passione Domini,

ad expositionem cap. 5. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini, à §. 1. ad quartum.

Luctuosissima hodie scena oculis nostris obijcitur, charissimi auditores, Christus scilicet passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus. In qua, ut ait Augustinus tract. 117. in Joan. n. 3. *Si spectet curiositas, grande spectaculum; si spectet impietas, grande ludibrium; si spectet pietas, grande mysterium*. Hoc ergo grande mysterium pietate spectandum exhibet Catechismus Concilii Tridentini prima parte cap. 5. agens de quarto articulo Symboli, mihi hesternò sole, ad exponendum, pro themate designato. At, cum imbecillitatem meam agnoscam, & sufficientiam solum ex Deo esse; ideo ad ipsum supplex confugio, & per mediatorem nostrum Jesum Christum pro nobis in cruce passum, divinam opem imploro.

2 Dei, coelitusque auspiciis, vestraque, consensores amplissimi, benevolentia fretus, quatuor priores paragraphos capituli 5. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini exponendos aggrediar, quod ut retere, atque ex ordinè fiat, orationem in tres partes proponam. Prima enim, litteram textus breviter deli-

babo. Secunda late discutiam. Tertia denique, nondum elapso tempore præfinito, conclusionem ex textu depromam, probabo, defendam. Totum spero fore feliciter, si mihi Numen assistat: fac ergo, Deus, ut ne nos spes nostra fallat; quoniam in te solum ipsa refunditur.

3 Primam ergo partem exordiens, sic incipit littera textus §. 1. *Quantum habeat necessitatem, &c.* Ita vero desinit §. 4. *Qui pendet in ligno.* Mens Catechismi in præsentis est agere de lugubri passionis Christi mysterio, quarto Symboli Apostolorum articulo comprehenso; sicque §. 1. affert necessitatem fidei hujus articuli, admonendo pro more Pastores, ut ipsum sæpissimè fidelibus explicent. §. 2. docet Christum tulisse acerbissimos cruciatus. §. 3. ait in Symbolo tradi sub quo Judææ Præsides passus est Christus, ut clarius innotescat tempus Dominicæ passionis; cujus fides adeo est hominibus necessaria. §. 4. & ultimo ex sortitis, asserit Catechismus, divino consilio factum esse, ut Christus moreretur in cruce, quia æquum erat, ut unde mors oriebatur, inde vita resurgeret, & ob varias congruentias, quas afferunt Sancti Patres. En totius litteræ argumentum, & primam orationis partem.

4 Ad secundam igitur transeuntes, insignem ingredimur provinciam, vastissimum, bonæque frugis uberrimum campum, ubi si falce dextere utamur, superabundanti incremento metere licebit. Ne autem nimia complectentes, pauciora capiamus, textum litterarum sedulo inspiciemus, commentabimur, atque tuebimur. Incipit itaque Catechismus hoc caput à necessitate fidei quarti articuli Symboli, scilicet: *Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus*; dicens ab Apostolo nos doceri quanta sit necessitas cognitionis hujus articuli, dum 1. ad Corinth. 2. testatur se nihil aliud scire nisi Jesum Christum, & hunc crucifixum. Quod maxime attendendum est in Apo-

stolo illo, qui raptus ad tertium Coelum, vidit arcana Dei; sed quia tam mirabile Dei arcanum, & magnum pietatis Sacramentum est Passio Christi Domini, ut ex ejus fide salus humani generis pendeat; ideo dicit Paulus, se hoc unice scire; quasi cuncta alia huic mysterio comparata, nihili sint reputanda, vel saltem hic dirigenda. Quapropter summa cura illustrandum est hic articulus, ut ejus commemoratione, ad Dei erga nos amorem, & bonitatem contemplandam jugiter excitemur.

Hunc ergo articulum in duas partes dividit Catechismus, quarum prima continet ista verba: *Passus sub Pontio Pilato, crucifixus*: Secunda vero, sequentia, nimirum: *Mortuus, & sepultus*. De prima nunc prius agit, quinque prioribus numeris, docens fidem præsentis articuli in eo situm esse, ut credamus Christum Dominum, à Pilato pro Romanis Judææ Præsides, captum, irrisum, variisque injuriarum, & cruciatuum generibus affectum, demum in crucem sublatum esse. Articulus iste fidei, Judæis est scandalum, sed fidelibus edificatio; Gentibus stultitia, sed Ecclesiæ sapientia; Hereticis error, sed Catholicis omnibus, veritas inconcussa. At missis modo Judæis, & Ethnicis, quorum infidelitas jam refutata manet duobus articulis præcedentibus; nunc adversus hæreticos dimicabimus, qui Christum passum, & crucifixum inficiantur: vel quia corpus phantasticum ei tribuunt, ut Saturninus, Gnostici, Manichæi, & alii; vel quia loco Christi crucifixum fuisse dicunt Simonem Cyrenæum, ut delirant Basilides, & Marcion; vel Christi umbram, aut Judam Iscariotem, ut finxit stupidus Mahumetes; vel tandem quia perperam opinantur Christum semper habuisse impassibile corpus, ut Gainitæ apud Divum Thomam, Julianus Halicarnassensis, Justinianus Imperator, & alii (a).

Tom. I.

X

Con-

(a) Vid. Sixtus Senens. t. 2. l. 5. an. 136. p. 669. Bart. Durand. in fide vind. & alii.

6 Contra quos omnes, certa fide tenendum est cum Catechismo, Christum passum fuisse, & cruci affixum acerbissimos sensisse dolores. Nec ullus circa hoc restat dubitandi locus, cum Verbum divinum eandem naturam assumerit, quam nos (excepta culpa) induimus, ut ex antecedenti articulo Symboli liquet; ideoque, jam ab initio suæ conceptionis, eos habuit corporis, animique defectus, qui ex Adæ peccato ipsam naturam humanam comitantur, Christumque minime dedebant. Ipse enim in utero Virginis, quantumvis purissimæ, sensit loci angustias, sensit, & alia plura incommoda, quæ nos non percipimus, quia nec rationis usum, nec expeditos sensus habuimus (a); sensit post nativitatem, temporis intemperiem, circumcisionis dolores, peregrinationis molestias, Pharisæorum injurias, &c.

7 Sed hæc omnia, respectu eorum, quæ Christus in passione sustinuit, minima sunt judicanda; quando scilicet fuit à Juda proditus, mœrore pene confectus, à Judæis captus, à Pilato cæsus, ab Herode illusus, & tandem in crucem sublatus; quæ omnia accurate describunt Evangelistæ, & longe antea prædixerant Vates. Dicere autem cum hæreticis, hæc omnia fuisse in corpore phantastico facta, sicut ficta solummodo, & apparentia, tam falsum, & fictum est, quam corpus, quod ipsi fingunt. Verba enim sacræ paginæ sunt strictè accipienda, præsertim dum historiam referunt, ut cum Divo Augustino sentiunt, qui rectè sentiunt (b); alias actum esset de vero Scripturæ sensu; atqui in sacræ paginæ nihil expressius invenitur, quam Christum esurisse, sitivisse, fatigatum fuisse, tantaque sustinuisse, ut à calce, usque ad verticem, non inventa fuerit in eo sanitas, non species, neque de-

(a) Vid. Venerab. Fr. Thomas à Jesu labore 2. à pag. 54. (b) August. lib. 3. de Doctr. Christ. c. 10.

decor: unde vir dolorum antonomastice nominatur, quoniam, Isaia teste, *languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit*: igitur hæretici, & quicumque passionem Christi non credunt, in meridiana luce cæcutiunt. Quare Tertullianus lib. de carne Christi cap. 9. Marcionem acute perstringit his verbis: *Quid dicis coelestem carnem, quam unde coelestem intelligas non habes? Esuriit sub Diabolo, sitiit sub Samaritide, lachrymatur sub Lazaro, trepidat ad mortem, sanguinem fundit.*

8 Et non solum in corpore, sed multo magis in anima, passus est Christus Dominus. Propterea dixit Matth. 26. & Marci 14. *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Quod multo antea innuerat Regius Prophetæ Psalmo 87. in persona Christi dicens: *Repleta est anima mea malis.* Quem locum explicans Augustinus ait, intelligendum esse de malis poenæ, non culpæ: unde Christus tristem dicit habere animam, quia doloribus oppressæ carni compatitur. Tam acerbi autem fuerunt Christi dolores, ut per Jeremiam dixerit: *Attendite, & videte si est dolor similis, sicut dolor meus.* Quod optime probat Divus Thomas 3. p. q. 46. art. 6. dicens: „In aliis patientibus mitigatur „tristitia interior, & etiam dolor exterior ex aliqua „consideratione rationis, per quamdam derivationem, „seu redundantiam, à superioribus viribus ad inferior, „res: quod in Christo patiente non fuit, quia uni „cuique virium permisit agere, quod est sibi proprium.

9 Hinc, nec divinitas humanitati conjuncta, nec visio beatifica, qua Christi anima fruebatur, fuerunt impedimento intensissimis doloribus corporis simul, & animæ. Non divinitas, quia ut optime ait Catechismus, quod in Christo erat passibile, atque mortale, nempe natura humana, tale permansit, & quod impassibile erat, ac immortale, qualem esse naturam di-

vinam intelligimus, suam proprietatem retinuit. Non viso beatifica, quia gaudium ex ea proveniens, non descendebat in inferiorem partem animæ Christi, sed solum in superiori sistebat; sicque gaudium, & tristitia inveniebantur in eadem anima, sub diversa ratione, eò sane miraculo, quo Christus erat viator, & comprehensor. Scio Illustrissimum Melchiorem Canum, & quosdam alios à doctissimo Serry citatos c. 8. vindictiarum Cani, & exercitatione 59. in vitam Christi n. 6. asserere, Christum in passione sua cohibuisse lætitiā, quæ necessario ex clara Dei visione fluxisset, sicut cohibuit gloriam animæ, ne in corpus redundaret. Sed contrarium sentiunt alii vere omnes Theologi cum Divo Thoma 3. p. q. 46. art. 8. & alibi.

10. Dicit autem aliquis, quomodo Christus in horto timuit? Quomodo tristatus est, & in agone positus dixit: *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste?* Cum Petrus dixerit: *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo.* Cum Paulus cupierit dissolvi, & esse cum Christo. Cum demum martyres læto animo morerentur pro Christo. Respondetur, non sine mysterio id factum esse, ut probaretur duplicem fuisse in Christo naturam, & timere, turbari, mortemque recusare, ut hominem, ratione humanitatis acceptæ. Petrus vero dum animam pro Christo posuit jussu Neronis, sicut & Paulus, & cæteri Martyres, dum constantes, atque gaudentes tormenta sustinuerunt, totum tribuendum est divinitati Christi, propter quem necabantur. Nam sicut Deus in efformatione Evæ, eam roborabit osse Adami, & hunc enervavit, ut ita loquar, replendo carne locum extracti ossis, seu costæ; ita, inquit Augustinus, Christus roboravit Ecclesiam virtute divinitatis, & ipse debilitatem carnis accepit. Quare apposite, ait Chrysologus Serm. 5. in Dominicam 18. post Pentecost. Christum venisse suscipere infirmitates nostras, & suas nobis conferre virtutes: si-

mi-

milla tenet Leo Magnus, Serm. 7. de Passione (a).

11. Ex dictis satis probatum manet, Christum Dominum veros corporis, & animæ sumsisse defectus, non tamen omnes. Licet enim S. Leo epist. 10. ad Flavian. & sermone de Nativit. Domini dicat, Christum cunctas sumsisse infirmitates nostras, demto peccato, intelligendus est de defectibus illis, quos sumere congruebat ad redemptionem hominum, & ad probandum verum habere corpus, & animam; ideoque solum eos sumsit corporis, animæque defectus, qui ob peccatum Adami, toti naturæ conveniunt; defectus autem illos, qui ex singularibus causis, & plerumque ex hominum culpa proveniunt, ut lues venerea, febres, aliaque hujusmodi, quæ indecora videntur, Christum sumere noluit; quamquam sine culpa contingere possint, ut fortassis de Sancto Job, scribit in quadam dissertatione Calmetus: Unde nulla fuit umquam Christo infirmitas. Quare cum orator quidam incautus, è suggestu dixisset, Christum morbis fuisse vexatum, jussus est ibidem palinodiam canere, ut testantur Bartholomæus Medina, Mathias Aquarius, aliique Auctores.

12. Verum contra hucusque dicta plures militant Patrum auctoritates, quæ Passionem Christi videntur evertere. Augustinus enim super Psalm. 21. ait, Christum non vere timuisse, nec vere tristatum esse. Hieronymus super cap. 26. Matthæi: „ Erubescant inquit, qui putant „ Salvatorem timuisse mortem, & pavore passionis dixisse: *Pater, si possibile est* “ &c. Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromatum de corpore Christi, sic habet: „ Virtute continebatur, & tamen comedebat, ne phantasticum putaretur; ipse autem Christus, ut semel „ dicam impassibilis erat. “ Tandem Hilarius Pictaviensis, pluribus in locis docere videtur, Christum non sensisse dolorem. Sic super Psalm. 68. & 138. sed clarior lib. 10. de Trinit. num. 23. cujus verba refert Ma-

gis-

(a) Vid. Natal. Alexand. in exposit. hujus art. §. 5. in sup.

gister Sententiarum in 3. dist. 16. quibus aperte dicit, quamvis Christo inflicti fuerint ictus, atque illata vulnera, non ei passionis impetum intulisse, quemadmodum telum aquam perforans, ignem excindens, aërem vulnerans, quæ dolorem percipere nequeunt.

13 Respondetur tamen Augustinum, & Hieronymum solum excludere à Christo timorem, qui vocatur à Theologis *Passio*, pervertens rationem, & turbans animam, non vero timorem illum, quem *propassionem* dicunt, designantem motum animi ordinatum, ac rationi subjectum. Ad Clementis Alexandrini auctoritatem, qui respondeant, eam nullius esse roboris, quia illius opera ab hæreticis suspicantur corrupta, vel aliunde errores plurimos continentia; quapropter apocrypha declarata sunt à Gelasio Papa in Concilio Romæ habito anno 494. Quia tamen contrarium tenent alii, ut Franciscus Porter doctissimus Minorita, Patres Bollandiani, & sapientissimus Nicolaus le Nourry Benedictinus Congregationis S. Mauri, in apparatu ad Bibliothecam maximam veterum Patrum, dissert. 2. de omnibus Clementis Alexandrini operibus (a), & ut prudenter advertit Facundus Herminianensis lib. 9. defens. 3. cap. 5. apud Petavium, & Lambertinum (b); Patrum scripta, quoad ejus fieri potest, benignè interpretanda sunt: ideo dicimus cum Doctissimo Gravesono, & aliis, Clementem nihil aliud velle, quam Christum fami, siti, aliisque id genus naturæ humanæ affectionibus, nulla necessitate fuisse obnoxium; sed voluntarie, & libere illis subditum esse. (c)

14 Auctoritas Divi Hilarii, multis ab hinc sæculis

(a) Vid. Bibliogr. critic. tom. 8. pag. 38. in fin. & pag. 301. (b) Vid. Petavium tom. 1. Theolog. dogmat. in prologomen. cap. 2. num. 8. & Lambertina lib. 2. de Beatific. SS. cap. 28. num. 8. (c) Vid. Graveson tom. 2. de Myst. Christ. dissert. 20. §. 1. in solutione objectionum. pag. 111. Gotti, Berti, & alii. Sed fortasse prima responsio verior est, Gelasium scilicet apocrypha declarasse Clementis opera, quia erroribus sunt aspersa, ut observat doctissimus Pontifex Benedictus XIV. in prelat. ad novam Martyrologii editionem num. 29.

Theologorum ingenia torquet. Pro cuius solutione, triplicem adducit responsum Doct. Seraphicus in 3. dist. 16. art. 1. quæst. 1. his verbis; „ Ad illud ergo quod „ primo objicitur de auctoritate Hilarii, tripliciter respon- „ dendum est. Quidam enim dicunt, Hilarium verba „ illa retractasse. Unde audivi Parisiensem Episcopum „ Guilielmum referre, se librum illius retractionis vidis- „ se, & perlegisse. Aliter potest dici, quod Hilarius in „ verbo prædicto, & in aliis ibidem positis, non ex- „ cludit sensum doloris à Christo, secundum humanam „ naturam, sed secundum divinam. Unde verba illa „ referenda sunt ad Christi personam. Et hoc quidem „ confirmatur, quia sicut dicit idem Hilarius, intelli- „ gentia dictorum, ex causa est assumenda dicendi. Hi- „ larius enim in verbis præmissis excludere voluit erro- „ rem Arii, qui dicebat Christum secundum se totum „ fuisse passum. Tertio modo respondetur, quod Hi- „ larius non vult ostendere Christum non habuisse ve- „ rum dolorem, sed non habuisse causam doloris: & „ hunc quidem modum solvendi innuit Magister in lit- „ tera, & satis est rationalis, sicut in expositione lit- „ teræ melius apparebit. Hæc Divus Bonaventura.

15 Posteriores responsiones magis placent, quam prima asserens retractionem Hilarii. Quamvis enim inde non minueretur ejus auctoritas, sicut non minuitur auctoritas Augustini, quod librum retractionum ediderit; nec Angelici Præceptoris, qui in summa Theologica, quasdam etiam opiniones alibi traditas retractavit; & idem de aliis viris ingenius, & amantibus veritatis; nulla tamen retractatio est alicui tribuenda, nisi certo constet; cumque non certo constet Hilarium confes- se ullum retractionum librum; verosimile est, illum quem vidit Guilielmum Parisiensis, fuisse à pravis hominibus maligne confictum; quemadmodum male feriat quidam, fictitias palinodias, falsasque retractiones, jam pridem sparserunt, mentitis nominibus Sanctorum Pa- trum,

trum, ut refert Theophilus Raynaudus tom. 11. erō-
temat. 10. §. 1. num. 178. pag. 265. & nostro etiam, sae-
culo plurimæ prodierunt sub nomine celebriorum viro-
rum, quos referre non est necesse. Præterea Divus
Hieronymus epist. ad Latam aperte testatur, libros Hil-
larii posse sine offensione legi. Quenam ergo necessitas
retractandi tales libros? Hæc ad vindicandum Hilarium
dicta sunt, etsi plures habeat doctissimos vindices,
quos inter Philippus Abbas bonæ spei, Patres Mauri-
ni, & alii (a), sed à diverticulo ad viam.

16 Tertio paragrapho ait Catechismus, ideo tam
diligenter expressum esse, sub quo Judææ Præsides passus
sit Redemptor noster, ut cognitio rei adeo necessariæ
omnibus innotesceret. Quemadmodum ergo Lucas in
Evangelio narrat sub quo Imperatorē natus fuerit
Christus, dicens: *Exiit edictum à Cæsare Augusto, &c.*
& Matthæus cap. 2. scribens: *Cum ergo natus esset Je-
sus in diebus Herodis Regis*; ita etiam Apostoli in Sym-
bolo, & Paulus ad Corinthios 6. vers. 13. annotarunt
quo tempore Dominus passus fuerit; non quidem ad
honorandum Pilati nomen, sed ad historię certitudi-
nem, temporumque cognitionem, ut Augustinus bene
advertit. (b) Unde Chrisologus serm. 57. in Symbo-
lum Apost. ait: „ Audis iudicis nomen, ut tempus etiam
„ passionis agnoscas.“ Hinc satis aperte liquet, quan-
tum Theologis rerum gestarum notitias prosit, quod sa-
pienter ostendit doctissimus Canus toto libro undecimo
de locis, cujus hæc verba ex cap. 2. digna sunt, quæ
audiuntur: *Omnes docti consentiunt, rudes omnino Theo-
logos illos esse, in quorum lucubrationibus historia muta
est.* Verum licet historia omnibus fere Theologicis
quæstionibus apprime deserviat, maxime, tamen huic

(a) Vid. Tournely tom. 4. quest. 10. art. 6. pag. 334. Berti tom. 3. lib. 26.
cap. 7. pag. 38. & alii. (b) August. lib. de Fide, & Symbolo cap. 5. &
serm. 131. atque 181. de temp. sive quisquis eorum est Auctor.

qua de agimus in præsentem, tum ad revincendos Judæos,
tum ad debellandos Gentiles, tum ad confutandos Hæ-
reticos, tum denique ad instruendos fideles, ne umbram
habeant pro Junone, hoc est, falsas, dubiasque nar-
ratiunculas pro certis; & indubitatis historiis; ideo-
que consulendi sunt docti, critici, prudentesque Au-
ctores, inter quos videri possunt Tillemontius, Cal-
metus, Serrius, Sandinus, Gravesonus, Berti, Benedi-
ctus XIV. & alii ab eisdem citati.

17 Tempus igitur, quo Pontius Pilatus pro Tibe-
rio Cæsare Judæam administrabat, est memorabilis
epocha passionis Christi Domini; quam Provinciam de-
cem annos administrasse Pilatum, constat ex Josepho lib.
18. antiquitat. cap. 5. *Erat autem Pilatus per-vecaci in-
genio*, ut ait Philo in legatione ad Cajum, cujus crimi-
na detegit, venditas sententias, rapinas, injurias,
clades, tormenta, cædes indemnatorum, crudelitatem
sævissimam (a). Hic ergo nequissimus Judex, quinto ad-
ministrationis anno, sententiam tulit in Christum. Quam-
vis enim Chrysostomus orat. de elemosyna, & La-
ctantius lib. 4. institut. cap. 18. teneant, Pilatum abs-
que prolatione sententiæ tradidisse Christum Judæis;
contrarium tamen colligitur ex Scriptura. Dicitur enim
Luca 23. v. 24. *Pilatus adjudicavit fieri petitionem
eorum; & quidem sedens pro Tribunali*, ut est apud
Joannem cap. 19. v. 13. *Judæi quippe fatebantur Joa-
nis 18. v. 31. Nobis non licet occidere quemquam.* Quod
etiam prædixerat ipse Christus Matth. 20. v. 19. Ver-
bis à Catechismo citatis, dicens: *Tradent eum gentibus
ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum.*
Et hæc est communis sententia Patrum, Theologorum,
Interpretum, quam etiam tradit Cornelius Tacitus in
Annalibus lib. 15. cap. 44. de Religione Christiana
dicens: „ Auctor ejus nominis Christus, Tiberio Im-
Tom. I. Y „ pe-

(a) Vid. Graveson t. 2. de myst. Christi dissert. 15. §. 2. pag. 240.

peratore, per Procuratorem Pontium Pilatum, supplicio affectus erat. Duabus itaque de causis ponitur in Symbolo: *Passus sub Pontio Pilato*: tum ratione temporis, tum ratione iniquæ Pilati sententiæ. Quare cachinnis dignus est vanissimus labor Joannis Stelleri defendentis Pilatum, Danielis Maphanafi eum confutantis, & Christiani Thomasii, tempus in idem paradoxum insumentis; quorum opera conjunctim Lipsiæ proderunt anno 1676. O curas hominum, quantum est in rebus inane! Diceret iterum Persius.

18 Hic plurima possem addere scitu digna de actis Pilati ad Tiberium missis, de testimonio Josephi Hebræorum doctissimi, deque aliis ethnicorum scriptis, quibus confirmatur veritas passionis Christi, & ejus divinitatis signa monstrantur; sed brevitatis temporis in eis immorari non sinit. Solum obiter dicam, Pilatum re vera scripsisse ad Tiberium Cæsarem, quæ de Christo evenerant memoranda, utut nime genuina non extent hujusmodi acta. De illis enim fidem faciunt antiquissimi Scriptores, Tertullianus in apologetico adversus Gentes cap. 5. Justinus Martyr Apolog. 2. ad Antoninum Imperatorem. Eusebius Cæsariensis lib. 2. hist. cap. 2. Chrysostomus hom. 26. in epist. 2. ad Corinth. Hegesippus, Paulus Orosius, Gregorius Turonensis, alii; quibus consentiunt recentiores critici, etiam heterodoxi, ut Isaac Casaubonus, Guilielmus Cave, Joannes Pearson, Hugo Grotius, Isaac Vossius, Antonijus Vandale; contra Tanaquillum Fabrum, Samuellem Basnagium, & Joannem Clericum acatholicos, atque Dupinum ex nostris, qui nodum in scirpo quaerunt; quorum nunc non vacat exsufflare cavillos. Videantur Serry, Honoratus à Sancta Maria, Berti, & plures alii (a). Manet adhuc exponendus quartus Catechismi paragraphus, sed quia nimis immorati sumus

in

(a) Vid. Berti tom. 3. lib. 25. cap. 10. arg. 7. pag. 23.

in præcedentibus, id in tertiam partem rejicimus, jam enim dicta sufficiunt pro secunda.

19 Ad tertiam igitur deveniamus, in qua probanda est hæc conclusio: *Conveniens fuit Christum subire supplicium crucis*. Ita docet Catechismus hic §. 4. & Angelice manifestat Divus Thomas 3. p. q. 46. art. 4. tum in argumento, *sed contra*, Apostoli auctoritate ad Philippenses 2. v. 8. dicentis: *Christus factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*; tum in corpore articuli, septem optimis rationibus ibi fuse videndis. Probatur breviter conclusio variis congruentis Sanctorum Patrum, ipsius Angelici Præceptoris, & Catechismi Romani. Primo, quia ut eleganter ait Lactantius lib. 4. divinarum institutionum cap. 26. Christus humilis advenit, ut humilibus, & infirmis opem ferret, & omnibus spem salutis ostenderet; sicque conveniebat eo supplicii genere mori, quo humiles, & infelicissimi solent, ne quis esset omnino, qui eum non posset imitari. Secundo, Christus crucem maluit, ut illa exaltatus, omnibus gentibus innosceret; qui enim patibulo suspenditur, & conspicuus est omnibus, & cæteris altior. Tertio, quia sicut Adamus in Paradiso terrestri contempsit Dei mandatum, excerpando ex arbore pomum, ita Christus in cruce positus, tanquam fructus vitæ, pependit ex arbore; & quidquid primus homo per inobedientiam rapuit, iste per obedientiam restituit, ut sic unde mors oriebatur, inde vita resurgeret, ait rectissime Catechismus, & habetur in præfatione de cruce. Quod etiam pulchre declarat Ambrosius enarratione in Psalm. 35.

20 Quarto, quia Christus cruci affixus, aera, & terram, stillanti sanguine, mundavit, nosque in Cœlum traxit, non solum gratia sua, sed & exemplo; quoniam ut Augustinus observat, tractatu 119. in Joannem: *Lignum in quo fixa erant membra Christi patientis, fuit cathedra Magistri docentis*. Quinto, Christus mortem

crucis elegerit, quia forma crucis duabus potissimum dimensionibus constat, longitudine scilicet, & latitudine, quibus significabatur fore, ut virtus crucis ad omnes omnino homines, ad omnium locorum latitudinem, ad omnium temporum longitudinem diffunderetur. Denique, Christus mortuus est in cruce, ut plurimas impleret figuras miraculorum, quæ in veteri lege Deus per lignum fieri voluit, ut per virgam Moysis tot mirabilem instrumentum; per serpentem æneum in sublimi ligno positum, & alias, quibus crux ipsa designabatur, per quam velut per infirmum, & ignobile instrumentum, Christus fortia quæque confudit, humanam sapientiam domuit, diabolum exarmavit, unius Dei religionem totum per orbem extendit, & homines terrenis sordibus affixos, ad cœlestium bonorum meditationem revocavit.

21 His de causis, Christus servator noster voluit in cruce mori, noluit ut sibi caput amputaretur, sicut Joanni Baptistæ, nec ut crura sibi frangerentur, sicut contigit Isaïæ, nec ut crura sibi frangerentur, sicut aliis secum cruci affixis; sed corpus suum integrum, & indivisum servavit, ut vaticinium adimpleret, & Ecclesiam, quæ est corpus ipsius mysticum, semper integram, atque individuum fore significaret. Noluit comburi sicut holocausta; illorum tamen in hoc implevit figuram, quod uti ea in veteri lege altari ligneo imponebantur; sic & corpus ejus, altari crucis impositum est, & vice ignis corporei, quo comburebantur holocausta, fuit in eo ignis ardentissimæ caritatis. Crux igitur Christi perfidis Judæis *scandalum*, ignaris gentibus *stultitia*, & malignis hæreticis, velut dæmonibus, horror; nobis Dei virtus est, & sapientia; imo, & nostræ Religionis tessera; quia per crucis sacrificium veritatis lux, & veri Dei fides toti orbi affulsit, superstitutionum colluvies exhausta est, errorum, & vitiorum abolita contagio, genus humanum Deo reconc-

ciliatum, et Deus ipse propitiatus. Hinc merito celebrat Ecclesia festa Sanctæ Crucis, observatur antiquissima consuetudo crucem digitis efformandi, & frontem consignandi; ut per hoc signum, ad gratam memoriam mysterii, atque beneficii, quod nobis in cruce peractum, ac amplissime donatum est, excitemur; nullaque unquam oblivione deleatur; ob idque nullum Sacramentum in Ecclesia Christi sine figura crucis administratur. Unde Tertullianus lib. de Corona militis, hujus signationis consuetudinem tam usitatam scribit, ut omnes Christianorum actiones, ac cogitationes præiret, ac veluti consecraret. Videatur D. Thomas 3. p. q. 25. art. 4. S. Franciscus Salesius in lib. de hoc argumento. Selvagijs de antiquit. Eccles. t. 2. lib. 2. p. 2. cap. 10. §. 4. à num. 25. pag. 309. Tournely, Gotti, Berti, Billuart, alii.

PRÆLECTIO XIII.

De morte, & sepultura Christi.

ad expositionem cap. 5. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 6. ad 8.

1 Magna profecto fuit Dei erga homines misericordia, & inexplicabilis caritas. Cum enim posset, teste Apostolo, universum genus hominum in massa perditionis relinquere; cum posset, teste Nazianzeno, absque Filii passione nobis peccata dimittere; cum posset, teste Athanasio, perditum hominem, absque unigeniti sui morte, solo verbo, aut nutu in gratiam reducere (a); ad majora tamen ardentissimi amoris signa monstranda, Filium suum mittere voluit, ut factus in

cruc-

(a) Vid. Theophil. Raynaud. tom. 1. lib. 3. cap. 3. n. 84. pag. 256. & alii.